

NATUUR IN HET OOSTERDELGEBIED – WEEKDIEREN –LANDSLAKKEN - HUISJESSLAKKEN

Huisjesslakken

Huisjesslakken dragen, zoals het woord al aangeeft, een huis met zich mee. Dit is het uitwendige skelet van een slak. Dit skelet bestaat uit een steeds groter wordende, spiraalsgewijs opgewonden buis die dicht is aan de kleine kant en open aan de grote kant. Dit “slakkenhuis” bestaat meestal uit verschillende windingen en is opgebouwd uit kalk en hoornachtige stoffen.

De slakken met zo'n slakkenhuis die in het Oosterdelgebied in ieder geval voorkomen zijn: de Zwartgerande tuinslak, Segrijnslak, Haarslak, Gekielde loofslak, Gewone Barnsteenslak, Boerenknoopje en de Gewone wijngaardslak.

Zwartgerande tuinslak

Segrijnslak

Haarslak

Gekielde loofslak

Gewone Barnsteenslak *1)

Boerenknoopje *2)

Gewone wijngaardslak

Gewone wijngaardslak *3)

Zwartgerande tuinslak (Cepea Nemoralis)

Dit is de meest bekende tuinslak en hoewel deze Zwartgerande tuinslakken veel verschillen vertonen in het uiterlijk, behoren ze alle tot dezelfde groep. Gemeenschappelijk hebben ze de zwarte rand bij de opening, daar waar de slak uit zijn huis kruipt. Het waterige lichaam van de slak is grijs van kleur en iets doorzichtig. De bovenste twee steeltjes hebben ogen, de onderste dienen om geuren mee te herkennen en zijn waarschijnlijk veel belangrijker bij het vinden van voedsel.

Huisjes zijn er in allerlei kleuren (geel, roze, bruin), zonder strepen, met een zwarte middenband, met drie of vijf zwarte strepen. Deze worden alle weer aangegeven met een bepaalde code (Forma). Men kijkt hierbij naar het aantal strepen op de onderste winding van het slakkenhuis. De slakken met veel strepen leven in meer begroeide plaatsen, de minder gestreepte leven vaak in open plekken, zoals graslanden.

Zie hier enkele variaties in patronen:

Forma: Ongebandeerd geel

ongebandeerd roze

ongebandeerd bruin

Forma: Roze middenband

Forma: driebandig geel en roze

Forma: vijfbandig geel en roze

Het voedsel van deze tuinslakken bestaat voor een groot deel uit dode bladeren, maar ze hebben daarnaast een voorkeur voor levende planten zoals brandnetel en boterbloem. Ook dode dieren als regenwormen en andere slakken worden gegeten. De Zwartgerande tuinslak is voornamelijk een af-

valetter van plantaardig en dierlijk materiaal. Het biotoop waar deze soort voorkomt bestaat uit open terreinen zoals graslanden, heide, duinen en ook tuinen.

Jonge slakken hebben bij de geboorte al een huisje, dat meegroeit. Na twee of drie jaar zijn ze geslachtsrijp. Het slakkenhuis zorgt voor bescherming tegen oververhitting maar ook tegen predatie. Ze kunnen wel zeven jaar oud worden.

Tuinslakken vormen een delicatessen voor egels, muizen, zanglijsters en merels.

Als je wel eens bij een steen of tegel resten van een slakkenhuis vindt, dan kun je er zeker van zijn dat hier een Zanglijster aan het werk is geweest om een slak uit zijn huisje te slaan. De steen gebruikt hij als een aambeeld. Daarom wordt zo'n vindplaats ook wel een "smidse" genoemd. Dode huisjesslakken worden o.a. opgegeten door Slakkenaaskevers. Deze kevers komen hier ook voor. In 2022 kwam ik laag tussen grassen een Zwarte langsprietslakvlieg tegen. Deze blauwzwarte vlieg doodt slakken.

Het slakkenhuis van een dode slak kan nog jarenlang kalk afgeven aan de bodem waar het terechtgekomen is. De kalk vormt weer een voedingsbron voor planten en indirect komt het terecht bij vogels, die daarmee kunnen zorgen voor eieren met stevige schalen en jonge vogels met sterke pootjes.

Zanglijster met huisjesslak

Slakkenaaskever

Zwarte langsprietslakvlieg

*4)

Segrijnslak of Kleine wijngaardslak (*Cornu Aspersum*)

De Segrijnslak is een grotere slak dan de huisjesslak en heeft een groter, grover en ruwer aanvoelend slakkenhuis. Deze slak is het kleinere broertje/zusje van de Wijngaardslak en komt oorspronkelijk uit Zuid-Europa. In het Frans wordt deze wel "Petit Gris" genoemd. Ook deze slak is eetbaar.

Het kleurpatroon is bij geen een slak hetzelfde, zoals je hier kunt zien.

De schelp van het volwassen dier is 35 bij 40 millimeter (h x b), bij uitzondering komen maten van 40 bij 45 millimeter voor. De totale lengte van het lichaam tijdens het kruipen is maximaal 6 centimeter. De kleur is licht- tot donkergrijs, soms groenachtig en niet gevlekt.

De voortplanting van de hermafroditische tuinslakken en dus ook van deze segrijnslak is een complex en uniek proces. De slak is tweeslachtig, maar heeft altijd een partner nodig om zich voort te planten.

Gedurende het voorspel van de paring schieten de partners een of meerdere "liefdespijlen" op elkaar af. Daarna vindt de copulatie plaats, waarbij de geslachtsopeningen tegen elkaar aangedrukt zijn.

Segrijnslak op klimop

Parende slakken

Een jonge segrijnslak

Segrijnslakken kunnen vijf jaar oud worden, maar meestal halen ze die leeftijd niet door de vele vijanden die op hen azen. Deze slakken kunnen zowel een zomer- als een winterslaap houden. Wanneer het te lang droog en warm is klimmen ze op planten of palen om te ontsnappen aan de hitte van de grond. Ze sluiten de opening van hun slakkenhuis af, waardoor ze vochtverlies vermijden. Ze scheiden dan een slijm af, dat indroogt en daarmee een membraan vormt. Door een gaatje in het membraan kunnen ze wel

blijven ademen. Bij de segrijnslak kan dit slijm ook nog versterkt worden met calciumcarbonaat, waardoor het een soort dekseltje wordt. Wanneer de temperatuur dan weer daalt en de vochtigheid stijgt, wordt hij weer actief en gaat hij flink eten om ook voor de winter extra energie op te slaan. In de herfst kruipen de dieren in de strooisellaag, waarbij ze de schelp ook weer op dezelfde manier afsluiten. Segrijnslakken kun je in de winter nog wel eens met meerdere bij elkaar zien liggen. Een segrijnslak leeft hoofdzakelijk van jonge (scheuten van) planten. Het kalk voor de vorming van de schelp betreft hij vanuit de bodem.

Haarslak (*Trochulus hispidus*)

Deze haarslak behoort tot de meest algemene huisjesslakken in Nederland. De slak dankt zijn naam aan het feit dat het slakkenhuis bezet is met haartjes, die een uitgroeisels zijn van het hoornlaagje dat de verse schelp bedekt. Op de derde foto zijn de haartjes goed te zien.

Deze hebben misschien als functie om niet weg te glijden op natte, glibberige oppervlaktes tijdens het foerageren, maar het kan ook zijn dat lijsterachtigen deze behaarde slakken liever niet eten. Bij oude slakken kunnen de haartjes bijna geheel verdwenen zijn.

Het huisje, dat donker roodbruin, lichtbruin of zelfs nog lichter kan zijn, heeft 6-7 windingen die wat samengedrukt zijn en is 6-10 mm groot.

De slak leeft in struiken, rijen hagen, tuinen en parken. De slak kruipt rond in de strooisellaag en op of onder rottende takken en stammen, waar hij leeft door het verteren van organisch materiaal. Ook eet hij brandnetels, paddenstoelen, fruit en bloemen.

Gekielde loofslak (*Hygromia cinctella*)

Deze slak komt oorspronkelijk uit Italië en aangrenzende landen als Slovenië, Kroatië, Zuidwest-Frankrijk en is dus een exoot, die vooral leeft in open gebieden in de kruiden- en struiklaag. Ik vond deze slak voor het eerst in een Gelderse roos aan de rand van de sloot naast ons huis in oktober 2022, in 2023 kwamen er al meer voor in onze tuin.

Gewone barnsteenslak (*Succinea putris*)

Gewone Barnsteenslak *1)

Gewone Barnsteenslak *1)

De Gewone barnsteenslak leeft in vochtige omstandigheden zoals natte weiden, oevers met riet en moerassen. Ze kan zelfs onder water aangetroffen worden. Hier houdt de slak het niet zo lang vol. Deze soort leeft van algen, riet en waterplanten.

Ook de Gewone barnsteenslak is tweeslachtig, maar bij de paring gedraagt één dier zich als het vrouwtje, het andere als mannetje. De eitjes worden in kleine pakketjes afgezet tussen planten en mos of in vochtige aarde, meestal langs de waterkant.

Boerenknoopje (*Discus rotundatus*)

*2)

Het Boerenknoopje behoort tot de familie Discidae, een familie van slakken met een plat, schijfvormig, iets conisch slakkenhuis.

De Nederlandse naam dankt deze slak aan de gelijkenis met de knopen die gebruikt werden in de Zeeuwse klederdracht. Mannen in Zeeland droegen hemden die met twee zilveren knoppen van boven gesloten werden. Vaak hadden zij bij hun hals nog eens twee grote Zeeuwse knopen, die van goud waren. Op de foto rechts zie je een zilveren broche met drie Zeeuwse knopen.

Het boerenknoopje is een klein slakje dat 5,5 tot 7 mm in diameter en 2,4 tot 2,8 mm hoog is in het volwassen stadium.

Het leeft op vochtige, schaduwrijke en beschutte plaatsen in het bos, onder strooisel, dood hout of stenen, maar ook in tuinen, muren, begraafplaatsen, vuilnishopen en weilanden,

De dieren voeden zich met humus, schimmels, algen, maar ook met verse planten en minder vaak met aas (dode insecten).

Als je zo'n slakje in of op de grond vindt is dit een indicatie dat je hier te maken hebt met een gezonde bodem en een gezond bodemleven.

Ik kwam het boerenknoopje een aantal keren tegen in of bij de stenen bloembak die tegen ons huis aan gebouwd is en op een rottend blok afgezaagde boomstam onder de waterschaal voor de vogels.

Gewone wijngaardslak (*Helix pomatia*)

*5)

*1)

Ik was verbaasd om in onze tuin, in het "bos", deze Gewone wijngaardslak aan te treffen, want deze komt in Nederland hoofdzakelijk in Zuid-Limburg en in de kalkrijke duinen voor. Het is dé slak die als "Escargot" bekend staat en door mensen graag gegeten wordt. Het is een grote slak. Een kruipende slak kan een lengte bereiken tot 12 cm en het huisje is 3,5 tot 5 cm groot. De slak komt voor in tuinen, graslanden, loof- en gemengde bossen voor, waar een vochtig milieu, een kalkrijke bodem en een rijke kruidenvegetatie aanwezig zijn. Vanwege het grote en stevige slakkenhuis heeft de slak veel kalk nodig die hij uit de bodem onttrekt. Hij leeft uitsluitend van planten en eet hier verschillende onderdelen van. Jonge dieren vallen nog wel eens te prooi aan vogels, maar naarmate de slakken ouder worden en een steviger slakkenhuis krijgen wordt het kraken van het huis moeilijker. Parasieten en de mens vormen hun grootste vijanden.

Zoals beschreven bij de Segrijnslak vindt de voortplanting op dezelfde wijze plaats.

Danny Disma-van Laar,

17 januari 2024

Bronvermelding informatie: www.wikipedia.org; www.waarneming.nl; <https://stichtingmeergroen.nl/>
Foto's: *1) Saxifraga-Rudmer Zwerver, *2) Saxifraga-Rutger Barendse, *3) Saxifraga-Mark Zekhuis,
*4) Saxifraga-Rob Felix, *5) Saxifraga-Bart Vastenhouw